

Мавзу : Фан СОЦИОЛОГИЯСИ

Режа :

- **Фан социологиясининг предмети.**
- **Фан социологиясининг илмий тизимдаги ўрни.**
- **Фаннинг ижтимоий ишлаб чиқаришдаги ўрни.**

Фан социологиясининг предмети.

- Фаннинг табиат ҳамда жамият ҳаётидаги ўрни ва роли беқиёс бўлиб, инсон фаолиятининг ижтимоий функциясини, дунёқараши, ижтимоийлашув жараёнларидаги иштирокини, унинг сиёсатда, маданиятда, таълимдаги таъсир кучини ўрганиш масалаларини ўзининг тадқиқот предмети сифатида белгилайди.

Фанни унинг ташкил этувчи тизимий ҳамда таркибий жиҳатларнинг функционал таҳлили статистик маълумотлар билан бирга амалий социологиянинг методлари: сўров, анкеталаштириш, тест ва ҳ.к. ларга таяниб амалга оширилиши мумкин. Бунда илмий фаолиятни юзага чиқариш усуллари, яъни маблақ билан таъминлаш тизими, штат жадваллари, илмий кадрларни тайёрлаш схемаси аниқ кўрсатилиши зарур.

Фан социологияси жаҳон миқёсида кенг миқёсдаги мулоҳазаларга сабаб бўлмоқда.

Айниқса, 1970 йиллардан бошлаб А.А. Зворыкин (Россия) бу муаммоларни ҳал қилишга кўп уринди. Лекин тоталитар режим, ижтимоий-сиёсий муносабатлардаги бюрократизм оқибатида бу масалалар ҳал этилмай қолди.

Ваҳоланки, турли хил муаммоларни социологик ўрганиш натижаларидан ҳозирги кунда ҳам, бозор муносабатлари шароитида унумли фойдаланиш мумкин.

Фан социологиясининг асосий муаммолари.

Жамоа ва индивидуал меҳнат қилиш,

илмий фаолиятда илмий ходимнинг шахс сифатидаги роли,

фан учун мутахассислар тайёрлаш,

уларнинг етуклигини таъминлаш ва такомиллаштириш

- Фан соҳасида социология методларининг тадбиқи, XIX аср охирида социология муаммоларига баҚишланган тармоқ журналининг чиқиши билан бошланди.
- 1895 й. Чикаго университетидан «American Journal of Sociology» журнали чиқиши фақат фан соҳасида эмас, балки сиёсат ва иқтисод соҳаларида ҳам муҳим воқеа бўлди.

Журнал ўзининг асосий мақсадини қуйидагича ифодалаган эди:

ижтимоий концепциялар ва назариялар учун фонд ташкил этиш;

социологияни мустақил илмий фан предмети сифатида тан олиш;

социологияни умумий моддий фаровонликка кўмаклашишга хизмат қилдириш;

ҳар қандай «ўйламай мантиқий фикрловчи»ларга қарши иш олиб бориш.

**Фан ва инновация фаолиятининг самараси
учта компонент - таркибий қисмдан иборат:
*фан,
ишлаб чиқариш ,
бозор.***

- Фан ва ишлаб чиқариш бир-бирлари билан яқин муроса қилмасалар, улар ўртасидаги алоқа тезкор тарзда бўлмаса, бюрократия қулфи бузилиб замонавий ҳамкорлик йўлга қўйилмас экан бозор ва инвестиция масалалари ўз-ўзидан четга сурилади.

Шуни айтиш жоизки, мутахассис илмий ходимларнинг бошқа соҳаларга ишга кетиб қолиши, яъни илмий потенциалнинг бузилиши фанни ҳар томонлама таҳлил қилиш, ривожланиш йўллари излашга мажбур қилади.

Бинобарин, илмий потенциалнинг сони ва сифати фан ривожининг босқичи ва натижасига бевосита таъсир қилади.

Ходимларни турли хил тамайилларга асосан қуйидагича баҳолаш мумкин:

Мутахассислик мезони.

Институционал мезон.

Илмий фаолият ва ўзига хослик мезони.

Демографик - этник мезон.

Регионал мезон.

Шахсинг шаклланиши учун кадрлар билан узлуксиз, комплекс равишда қуйидаги тартибда иш олиб бориш зарур:

мафкуравий фаолиятларни такомиллаштириш;

кадрларни илмий-тадқиқот режалари бўйича тўқри тақсимлаш;

юқори илмий савиядаги мутахассис кадрлар тайёрлашни йўлга қўйиш;

илмий тадқиқот ишлари натижалари билан давлат - жамият талабларини бажариш ва илмий ходимларнинг шахсий эҳтиёжларини тўла қондириш;

жадал суръатларда кадрларларни тайёрлаш ва ўстириш учун ишлаб чиқариш корхоналари билан биргаликда иш олиб бориш зарур.

Жамоа билан ходимларнинг иш натижалари самараси мунтазам баҳолаб борилиши лозим. Бунда:

1

- иш натижаларининг хилма хил соҳалар учун аҳамият касб этишини англаш керак;

2

- раҳбарлик томонидан жамоанинг эришган ютуқларини мунтазам баҳолаб бориш орқали маънавий-психологик муҳитни яхшилаш лозим;

3

- юқори савияда бажарилган ишларни муносиб равишда тақдирлаш, қолганларига керакли бўлган шароитни яратиб, яхши натижага келтириш;

4

- баҳолашни маҳорат билан юқори малакада, мунтазам, ўз вақтида, асосли тарзда олиб бориш зарур.

Фанда илмий элитанинг берган интервью ёки мақолалари орқали давлат сиёсатининг асосий

стратегик мақсадлари баён этилиши;

илмий муҳитни ислоҳ қилиш,

ўзгартириш усуллари бўйича фойдали таклифлар берилиши мумкин.

Бу жуда катта аҳамиятга эга, чунки илмий муҳит ислоҳи, унинг характери ва йўналиши, илмий сиёсатнинг олиб борилиши, маблағ манбалари ва уларнинг ҳажми ҳамда муҳимлиги диққатга сазовордир.

Ҳозирги вақтда фан таъминотининг *концептуал* вазияти қуйидагича:

1

илмий тадқиқотларнинг тўла таъминлов
концепцияси;

2

муҳим илмий йўналишларга ҳомийлик
қилиш концепцияси;

3

фаннинг бозор жараёнига мослашиши
концепцияси.

ЭЪТИБОРИНГИЗ УЧУН РАХМАТ!

